

آزادی، عدالت و توجه به شایستگان مطالبه مردم بود

گفت‌وگوی ایسنا با احمد صدر حاج سیدجوادی درباره روز جمهوری اسلامی

گفت‌وگو از خبرنگار ایسنا: حمیده صفامنش، ۱۳۸۶/۱/۱۲

احمد صدر حاج سیدجوادی که در مقطع فراندوم جمهوری اسلامی هم‌زمان مسوولیت وزارت کشور و دادگستری را برعهده داشته است، در گفت‌وگو با خبرنگار تاریخ خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، در بازگویی خاطرات خود از آن ایام اظهار داشت: «در آن زمان هیجان عمومی و ملی به وجود آمده بود. مردم احساس می‌کردند که به خواسته‌ی خود که سال‌ها آن را تعقیب می‌کردند می‌رسند. آزادی و عدالت اجتماعی و توجه به افراد و قوا بسته به شایستگی و تقوایشان، از مطالبات مردم در آن مقطع بود.»

وی افزود: «در این فضا که سرشار از حرارت و هیجان بود تصدی وزارت کشور را به عهده گرفتم و شروع به فعالیت کردم. البته دوستانی هم بودند که به ما کمک کردند. مرحوم آقای علی بابایی و داماد ایشان، عباس کشتکاران که آن زمان مشاور اجتماعی و سیاسی من بودند. آقای خلیل‌الله رضایی که در آن زمان اتفاقاً با هم همسایه بودیم و قبل از انقلاب هم با هم بسیار رفت و آمد داشتیم از مشاوران من بودند.»

سیدجوادی خاطرنشان کرد: «در ماه‌های پیش از انقلاب گاه در شهرستان‌ها اشکالات بزرگی فراهم می‌شد. شهرستان‌هایی که افکار چپ در آنجا تا حدودی رواج بیشتری داشت. البته ۲، ۳ شهر بیشتر نبود. مثلاً مقداری در شهرهای شمال. اما بسیار ایجاد زحمت می‌کردند. تجمع می‌کردند و در هر موردی ایجاد اشکال می‌کردند. به خاطر دارم که به ویژه در ایلام سرهنگ بازنشسته‌ای بود که او را به استانداری معرفی کردم. حتی نیمه شب‌ها با من تماس می‌گرفت و مشکلات را گزارش می‌داد. البته تعداد افراد مزاحم زیاد نبود؛ مثلاً یک بار حدود ۳۰ الی ۴۰ نفر در آنجا مزاحمت ایجاد کرده بودند که عموماً افکار چپی داشتند. آن سرهنگ به من گفت که این عده از اول شب به استانداری آمده‌اند و مزاحمت ایجاد کرده‌اند و درخواست کمک از سوی نیروی انتظامی کرد. من با سرلشکر مدنی تماس گرفتم. او یک دسته نظامی کمک به آنجا فرستاد و امنیت برقرار شد. به خوبی به خاطر دارم که آقای مهندس بازرگان در رابطه با ایلام به من تلفن کرد تقریباً یک نیمه شب بود. گفتند از وقایع آنجا خبر دارید؟ گفتم بله می‌دانم که عده‌ای ناراحتی برای ماموران فراهم کرده‌اند و نمی‌گذارند ماموران به کارشان برسند. پرسید چه کرده‌ای؟ گفتم به سرلشکر مدنی تلفن کرده‌ام و از او کمک خواسته‌ام که نیرویی به آن منطقه بفرستد و ایشان نیز نیروهایی فرستاده‌اند؛ بنابراین آرامش در آن منطقه حکم فرما شده است. بیشتر، توده‌ای‌ها بودند. متأسفانه تنها دسته‌ای که از ابتدا به این صورت برای انقلاب ایجاد مزاحمت می‌کردند آنها بودند. از گنبد کاووس بسیار تلفن می‌شد. حوالی اسفند یا بهمن ماه بود.»

وی گفت: «باید توجه داشت در سال‌های ۱۳۲۰ تقریباً گروه‌ها در آن مقطع آزادانه فعالیت می‌کردند. توده‌ای‌ها تابع دستور مرکزشان بود و به اعتراف خودشان که در خاطرات آقای کیانوری و تعداد دیگری از افراد این گروه هم آمده است می‌خواستند بزرگ‌ترین لطمه را به انقلاب بزنند و آن را به سمت آنچه شوروی و سیاست‌های آن می‌خواست هدایت کنند؛ اما حضور چشمگیر مردم نشان داد که انقلاب توده‌ای و کمونیستی نیست؛ چرا که هویت این انقلاب در صحنه جهانی برای عده‌ای مجهول بود و نگران بودند مبادا انقلابی کمونیستی باشد.»

وزیر کشور دولت موقت، تصریح کرد: «در چنین فضا و با چنین التهابی به ۱۲ فروردین رسیدیم. نرسیده به این روز باید وسایل فراندوم را فراهم می‌کردیم. کارهایی مثل چاپ تعرفه‌ها و فراهم کردن مکان‌های اخذ رای و جمع کردن

ماموران و... این اوراق را به وسیله‌ی آقای رضایی، مرحوم علی بابایی و به ویژه داماد ایشان تهیه کردیم. اوراق با مبلغ بسیار کمی تهیه شد. آن زمان شورای انقلاب که من هم ابتدا در آن عضو بودم، ۱۰ میلیون تومان برای انجام فراندوم اعتبار قائل شد و تصویب کرد که این مقدار پول را برای فراندوم خرج کنیم و آن را به حسابداری وزارت کشور تحویل داد.»

وی ادامه داد: «تقریباً بسیاری از مسائل و احتیاجات از سوی مردم حل می‌شد. مردم بی‌ریا و بدون هیچ چشمداشتی به ما کمک می‌کردند. اتومبیل در اختیار فرماندار و ماموران می‌گذاشتند، وسایل کار را فراهم می‌کردند و ... به طور کلی انتخابات در فضای بسیار آرامی برگزار شد، و مزاحمت قابل توجهی ایجاد نشد. تقریباً ۳ شبانه روز با اعضای وزارت کشور که مدیرکل‌های انتخاباتی و ... بودند اصلاً نخوابیدم و مرتب در ارتباط با شهرستان‌ها و محل‌های اخذ رای بودیم.»

سیدجوادی اضافه کرد: «البته به خاطر دارم در مقطعی پیشتر، بیشتر پاسبان‌ها و افراد نیروی انتظامی جرات نمی‌کردند بیرون بیایند و می‌ترسیدند که مبادا مردم با آنها برخورد کنند. ولی خوشبختانه اتفاق خاصی نیفتاد. تنها چند مورد جریان‌هایی پیش آمد که موجب ناراحتی امام (ره) بود از جمله در نجف‌آباد که البته آنها افراد بیگناه و عادی نبودند. خشونت در بین نبود. اما ماموران خود امتناع داشتند که با لباس نظامی بیرون بروند.»

وی گفت: «آقایان روحانی در کار امور دادگستری بسیار به ما کمک کردند. تشکیل کلانتری‌ها و پاسگاه‌های ژاندارمری و استقرار ماموران کلانتری در پاسگاه‌ها در همه‌ی نقاط کار بسیار سخت و دشواری بود که در این کار باید بگویم که واقعاً آقایان روحانیون به ما بسیار کمک کردند. آنها رییس پاسگاه را در محل مأموریت خودشان مستقر می‌کردند که ناراحتی نبود کلانتری‌ها و پاسگاه حل شد؛ مسئله‌ای که آن زمان در وزارت کشور دغدغه‌ی مهمی بود و باید اذعان کرد که انصافاً آقایان در آنجا به ما نسبتاً خوب کمک کردند.»

سیدجوادی ادامه داد: «در ضمن گاه برخی با دستوراتی که بدون توجه به وجود دولت می‌دادند اخلاص ایجاد می‌کردند. آنها بدون توجه به دستوراتی که از سوی کلانتری یا فرمانداری داده شده بود دستورات دیگری می‌دادند و دستور توقیف و یا بازرسی می‌دادند که این مسئله بسیار موجب ناراحتی دولت شد که آقای مهندس بازرگان به اتفاق من، دکتر سبحانی و به نظرم آقای صباغیان برای شکایت خدمت امام خمینی (ره) رفتیم. ناچار گفتیم برخی آقایان به صورت معاونت به مسائل وارد شوند و ببینند با چه مسائلی درگیر هستیم. این بود که هر کدام معاون وزارتخانه‌ای شدند تا امور را از نزدیک ببینند.»

احمد صدر حاج سیدجوادی، گفت: «در شب فراندوم در ستاد بودیم. آقای مهندس بازرگان تماس گرفتند و از فضای آنجا جویا شدند. گزارش ارایه شد که همه چیز هم رو به راه بود. تعرفه‌ها رسید و صندوق‌ها هم آماده رای‌گیری بود. در روزهای برگزاری انتخابات حادثه‌ی بسیار مختصری در یکی - دو جا اتفاق افتاد که باز هم از همان دسته و همان افراد بودند. آنها می‌خواستند در رای‌گیری ایجاد اختلال کنند که خوشبختانه ماموران مانع آنها شدند و فراندوم به خوبی انجام شد.»

سیدجوادی افزود: «پس از پایان رای‌گیری وقتی به حساب‌ها رسیدگی کردیم، مجموعاً با مخارجی که از سوی حسابداری وزارت کشور شهرستان‌ها ارسال شده بود در حدود ۱ میلیون و ۷۰۰ یا ۸۰۰ هزار تومان مجموع مخارج این فراندوم شد و مابقی آن به حساب وزارت دارایی برگشت داده شد. سال‌ها بعد شنیدم وقتی آقای هاشمی رفسنجانی وزیر کشور شدند، برای برگزاری انتخاباتی آقای رضایی و داماد مرحوم علی بابایی را خواستند و به آنها گفتند که شنیده‌ام در زمان وزارت کشور آقای سید جوادی مخارج تهیه وسایل فراندوم را شما انجام داده‌اید. امروز هم این کار را انجام دهید. آنها راضی نشدند و گفته‌اند آن زمان انقلاب بود و مردم شور و هیجانی داشتند. چاپخانه‌ای از ما برای

چاپ تعرفه‌ها پول نمی‌گرفت و رایگان و یا با تخفیف به ما کاغذ می‌فروختند. شور و هیجان مردم به اندازه‌ای بود که مردم با کمال میل حتی با ماشین خود، مسئولین صندوق را به محل حوزه‌های رای‌گیری می‌بردند و کرایه نمی‌گرفتند. البته امام خمینی (ره) هم در دیداری که با ما داشتند در مورد رفراندوم بسیار اظهار رضایت کردند. امام خمینی (ره) از ابتدا به مهندس بازرگان اعتماد داشتند. حتی استعفای آقای بازرگان را نمی‌پذیرفتند. الان نسبت به دولت موقت حرف‌های زیادی می‌زنند اما آن زمان این حرف‌ها اصلاً نبود. برخی از همین افراد خودشان در تظاهرات‌های آن زمان شرکت داشتند و می‌گفتند "بازرگان، بازرگان حمایت می‌کنیم" چطور ۹۸ درصد رای مردم مورد توجه آنها هست اما مدعی هستند که به دولت موقت اعتمادی نبوده است».

وی خاطر نشان کرد: «بحث برگزاری انتخابات از ابتدا مورد نظر بود و در برنامه‌های وزارت کشور قرار داشت. شورای انقلاب تصمیم گرفته بود حتما رفراندوم برگزار کند. سابقه این بحث هم به قبل از انقلاب بر می‌گردد. من، آقای دکتر میناچی، دکتر لاهیجی، فتح الله بنی‌صدر و چند نفر از حقوقدانان پیش‌نویسی برای قانون اساسی تنظیم کرده بودیم. جلسات زیادی در این مورد تشکیل شده بود. ۲ یا ۳ ماه قبل از پیروزی انقلاب پیش‌نویس قانون اساسی آماده بود. پیش‌بینی می‌کردیم که رژیم طاغوت رفتنی است و قطعاً دولت جدید قانون اساسی می‌خواهد و جمهوری قالب مدنظر ما برای دولت جدید بود. آنچه به مهندس بازرگان در مورد عدم اعتقاد به جمهوریت نسبت می‌دهند کاملاً دروغ است. وقتی پیش‌نویس قانون اساسی را تهیه می‌کردیم مطلقاً در مورد نوع جمهوریت بحثی نبود».

وزیر کشور دولت موقت ادامه داد: «مهم‌ترین دغدغه ما در آن مقطع اختلال‌ها و ناراحتی‌هایی بود که ممکن بود از طرف خود دستگاه رژیم سابق فراهم شود. فکر می‌کردیم که سرلشکرها و سپهبدان نفوذی داشته باشند و به وسیله دسته‌های خود ایجاد شورش و ناامنی کنند. این نگرانی مردم هم بود و به همین دلیل به پاسگاه‌ها و مخازن اسلحه می‌ریختند و آنجا را تصرف می‌کردند».

سیدجوادی درباره تاکید بر رای و نظر مردم در آن زمان نیز گفت: «همه دولتمردان یک صدا خواستار برگزاری رفراندوم بودند و مخالفی را به خاطر ندارم. البته توده‌ای‌ها و کمونیست‌ها روی این مسئله انتقاد داشتند اما آن هم به آن صورت مطرح نمی‌شد. دلشان می‌خواست در ایران هم نظیر یکی از اقمار شوروی به کمونیست‌ها رای داده شود. اما ما می‌دانستیم که عده آنها بسیار کم است و نخواهند توانست اهدافشان را پیش ببرند».

وی تاکید کرد: «رای مردم به تحقیق در افکار فعالان سیاسی اهمیت داشت و اجماع و اتفاق نظری روی آن بود و چالشی در این زمینه احساس نمی‌کردیم، به غیر از غرغره‌هایی که بعضی از گروه‌های چپ داشتند».

سیدجوادی خاطرنشان کرد: «آن زمان افرادی که مامور برگزاری انتخابات بودند سابقه‌ای در کار برگزاری انتخابات نداشتند. هیچ کس در این مورد تجربه‌ای نداشت. البته مسئله دقت و این‌که حق مطلب در هر محلی ادا شود و تعرفه‌ها متناسب با جمعیت واقعی و موجود تقسیم شود باعث طولانی شدن و برگزاری آن در طول سه روز شد. در بخش‌نامه‌ها آورده بودیم که انتخابات با دقت کامل انجام شود که مورد ایراد رژیم قبلی نباشد و تقلب و ناراحتی در هیچ جا رخ ندهد. تلاشمان این بود که اولاً خود مردم در این امر مشارکت داشته باشند و انجمن‌هایی که تشکیل می‌شد واقعی و مورد اعتماد مردم باشند. آن زمان وسایل ارتباطات جدید به این صورت وجود نداشت و امکانات امروز هم نبود».

وی گفت: «حتی تاکید داشتیم که زندانی‌ها هم در این رفراندوم شرکت کنند و نظر آنها هم مهم باشد. فعالان سیاسی هم صاحب رای بودند و کسی که مرتکب جرم عمومی شده هم باید راجع به نظام حاکم نظر بدهد. چون او هم شهروندی است که حکومت را می‌پذیرد، باید مقررات حکومتی و نظر اکثریت را بپذیرد و در مورد ساختار دولت آینده نظر بدهد».